

BREVE FRA MARTINUS RØRBYE

1835—48*.

Brev til broderen, lægen John Rørbye.

(Dbg. 3-5-35: „Begyndt at skrive paa mit Brev til John, men blev snart afbrudt, da først Fiedler og siden Wulff kom og sade længe hos mig ...“ 4/5. ... endte mit Brev til John ...“ 7/5 „Afleveret et Brev til John.“)

Rom den 3. Mai 1835.

Førend jeg forlader Rom, maae jeg med et Par Ord takke Dig for Dit kjærkomne Brev, som Du formodentlig af Rose har hørt, jeg allerede i nogen Tiid har været i Besiddelse af, men som jeg har udsat at besvare indtil nu, for da ogsaa med det samme at lade Eder viide naar jeg reiser herifra, som formodentlig vil blive den 14te eller 15te (R. rejste til Neapel d. 14. maj. (1949 s. 81)**). Jeg kan ikke nægte, jeg seer denne Forandring af Opholdsstæd imøde med en Slags Glæde, og gjiver Dig fuldkommen ret i, at jeg ikke, som Du troer, har været fuldkommen tilfreds hær i Vinter; og det er egentlig ikke saa besynderligt, da Livet hær var altfor forskjælligt fra det, hvortil vi have været vandte, saavel i Henseende til den Omgang man kunne have, som hvad Levemaaden og Alt Øvrigt angaar. Hvad Omgangen betræffer, da vil Du vel kunne forestille Dig, at det raae Mandfolkeselskab ikke alle Tiider var efter min Smag; Du ville bestemt selv ikke kunnet have funden Dig i, saaledes heele Aftenen at sidde sammen med Mennesker, der saagodt som aldrig bringer en ordentlig Materie paa Bane, da derimod Conversationen ofte var af den Slags, at man maatte skamme sig ved at være Deeltager deri; og foruden dette bliver der da gjerne drukken, om just ikke meget, saa dog altiid meere, end jeg er vandt, eller kan vænne mig til, og de synes underlig om man holder sig tilbage. Disse Sammenkomster finder gjerne Sted i de mest smudsige Osterier; Du kan spørge Friis (formentlig arkitekten Frederik Ferdinand F., 1793—1865, der havde opholdt sig i Rom 1828—30), og om han kunne finde Behag i dette Væsen, der ovenikjøbet er forbunden med stadige Udgifter, som man uden at tabe noget derved kan unddrage (sig) ved at blive borte. Men fordi jeg ikke søger disse Aften-Sælskaber, derfor unddrager jeg mig paa ingen Maade deres Selskab til andre Tiider, tværtimod jeg søger

* Familieejce.

** Bemærkninger i parentes skyldes forfatteren.

det, naar Personerne forræsten have noget Værd for mig og jeg kan da bedre vælge, hvem jeg vil have med at bestille, end dær (i osterierne), hvor man ikke uden at støde, mæng gange bliver paanødt Bekjæntere man ikke skjætter om. I Begyndelsen af mit Ophold hær fandt jeg rigtignok, at Tiiden mæng gange blev mig lidt lang; men i den senere Tiid er dette ganske bleven omvændt, og den gaar mig nu alt for hurtigt, og jeg har snarere for meget, end for lidet Sælskab; den Mængde danske, der har opholdt dem hær i Vinter, have rigtignok for en stor Deel Skyld deri; thi hvordan man vænder sig, har man hær altiid Landsmænds Sælskab, det var maaske bedre om det var anderledes, men dette hører til de utænkelige Ting i Rom, hvor man næsten alle tiider finder et lille Danmark, med alle dets Feil og Fortrin. Dette har iøvrigt ogsaa sine behagelige Siider, da man jo alle tiider paa de offentlige Stæder har Leilighed nok til at omgaa med Fremmede; thi den huuslige Omgang hvorpaa vi satte saa stor Priis, maae man ganske hær slaae en Streg over, jeg troer ikke godt det lod sig gjøre at faae saaledes Adgang i italienske Huuse, som hjemme hvor enhver Fremmed er velkommen; man har hær ikke engang saameget tilovers for sine nærmeste Paarørende, at man gjerne see dem hos sig, ja, man maae falde i den største Forundring, naar man hører dem tale, selv om deres Sødskende, som om det var vildtfremmede Mennesker; enhver er sig hær selv nærmest, og derom dreier sig Alt. Naar man derfor af og til kommer sammen med Landsmændene, da føler man den store Forskjæl, og jeg for min Deel glæder mig, at jeg ikke er Italiener, og at jeg ogsaa er istand til at have Interesse for andet, end hvad der drejer sig om mig selv. Du veed, at jeg saaledes ofte har besøgt Jensens (blomstermaleren) og Wulffs (se note 23), og det blev til Slutningen en saa fastsat Reegel, at naar en Dag gik over, og jeg ikke havde været der, maatte jeg dog give en Grund derfor; det var formegen Høflighed, og det generede ofte; Jensens er nu reist og vil være hjemme og komme op til Moder i Slutningen af Juni; Wulffs bliver omtrænt endnu saalænge som jeg hær, da de gaae for et Par Maaneder til Neapel, og reise derfra til Livorno forat vende hjem med Fregatten. Af begge disse, om jeg maae kalde dem, Familier, har jeg nydt megen Artighed, hos Jensens var den ligefrem, og jeg satte derfor saameget meere Priis derpaa, som den hos Wulff's fra Frøkenens Siide var lidt mere svulstig; hun sværmer for Alt hær, det blev ofte latterligt, og jeg kunde ikke lade være at bemærke det; ogsaa med ham har jeg tit været oppe at disputere, men hærtil var det af en modsat Grund, idet han næsten lod Haan(t) om hvad der ikke umiddelbar kom i Berørelse med Søvnets eller hans Pation (læs: Passion) for Jagt. Dette fraregnet var de begge meget agtværdige Mennesker, og jeg for min Part, har ikke Grund til at være dem andet end Tak skyldig. Endvidere hvad Omgangen angaar, da veed Du at jeg har besøgt *Prindsessens* (Charlotte Frederikke, se note 22) Conversationer, der ere lige saa kjedsommelige, som de andre af denne Slags skal være, jeg har derfor ikke funden min Regning ved at blive indført paa flere saadanne Stæder, da det altiid er tids nok længere hen. Prindsessen er nu reist herfra til hendes egentlige opholdsstæd i Vizenza

(læs: Vicenza, hvor hun var gaaet over til katolicismen), men kommer længere hen i Sommeren til Neapel; jeg troer næsten, man kan betragte hende som halv gal, saaledes handler hun og taler om alt; hun er en ivrig Catolik, bivaaner Messerne, gjør Proselytter hvor hun kan, og i Paaske-dagene, da Paven havde vasket de 13 Pillegrimmes Fødder, vaskede ogsaa hun, og det heele Sælskab, der sørger for de øvrige Pillegrimmes Forpleining etc., deres Fødder. Til denne ædle Forening hørte ogsaa Don Miguel, og de fleste Folk af Stand hær, saa det ret blev omtalt som en rigtig Ting. Hun ytrer sig iøvrigt meget frit om alt, fortæller enhver, der vil høre derpaa, Indholdet af hendes Breve til Prinds Christian (VIII) og hendes Søn (den senere Frederik VII), betitler Kongen (Frederik VI) og hans heele Familie med Navne som jeg før blot har hørt bruges af den simpleste Classe, og hendes Raserie steg til det Høieste, da hun blev nægtet Tilladelse til at reise til Paris, og ikke fik det forlangte Tilskud af Pænge for at betale sin Gjæld for. – Dog nok om alt dette Væsen, det er et saadant Virvar, at mit Brev let kunde fyldes, og Du vilde maaske endda være lige klog; altsaa hvad de øvrige danske hær angaar, da ere de, naar jeg undtager den faste Stok af Kunstnere, og hvortil ogsaa man næsten kan regne Bøttger (digteren Ludvig BØTTCHER), alle nu reiste herifra; Fidler (auditør F.) og Palludan (formentl. kaptajn, sen. generalmajor Julius Ferdinand P., 1794–1879) ere her rigtignok ogsaa, men reise ogsaa med det første, P. hjemefter med Fregatten, F. følger de andre til Paris. Du har formodentlig af mine andre Breve erfaret hvem alle disse Mennesker ere, jeg vil derfor ikke igjen opregne dem, Knuth (lensgreve F. M. K., se note 21) og Broberg (C. A. B., se tegninger, nr. 23) høre dertil, de ere de eneste af vore bekyndte hjemme, hvorfra Du kunne have nogen Interesse, jeg har godt kunnet liide dem Alle, men især de tvende endnu herværende med hvem jeg alletider er meget sammen... (Den flg. halve brevside omhandler praktiske rejseraad).

Alt hvad Du i Dit Brev fortalte mig om Kunstforeningen var mig jo tildeels bekyndt, men ikke saa detailleret, altsaa heller ikke saaledes, at jeg havde det tydelige Begreb om det heele Væsen, som jeg nu har; naar mon Kunstforeningen vil lade deres latterlige Higen efter at agere Accademie (fare)? Jeg skulde meget tvivle om, at dets Opgaver til Concours vil leede til Noget; i det minste ere Alle hær enige i aldrig at deeltage i dette; de Ældre hjemme kan ikke godt gjive Slip paa deres formentlige Overlegenhed og Skolemester Væsen, men lader til bestandig at hige efter at bringe Alle under een Hat, og dette er vist aldrig skadeligere end i Kunsten, hvorom enhver har sin Anskuelse, og særegen Maade at opfatte paa, der ikke saaledes lader sig bøie efter Andres Mening. – Hvad Du yttrede om mine Skitser, da takker jeg Dig, at Du ikke har ladet dem komme i Kunstforeningen, det vilde have været mig meget imod. – Som jeg hører, har man jo nu ved Accademiet faaet Overflødighed paa nye Professorer, Du maae endelig gratulere dem Alle fra mig, naar Du taler med dem; Fritch (menes hermed C. D. Fritsch, (1765–1841)? Denne blev dog aldrig professor, men „kgf. Blomstermaler“,

med fribolig paa Charlottenborg) har jeg allerede i mange Aar betitlet saaledes, idet mindste havde han sin Professor saa fast, at det egentlig blott er at ansee som en Formalitet, at han er anerkjændt som virkelig; jeg tænker han hos Mini* nu skriger dobbelt saa høit; men hvad siige da de ældre Professorer til alle disse nye Collegaer? Du seer dem formodentlig nu ofte i Kunstforeningen; kommer Du dær ogsaa til at tale med Justitsraad Holm (se note 51), da hils ham fra mig, og siig ham, at Meier (ERNST MEYER) nu har et Malerie til ham i Arbeide; han maae derfor ikke bryde sig om hvad jeg har skreven til ECKERSBERG i et Brev som Jensen bringer (gengivet i Ill. Tid. 1877, s. 442 f.), det var tidligere skreven da M. endnu ikke havde tænkt paa noget Malerie, eller det havde været mig umulig at drive ham dertil. Hvad han nu faaer, er rigtignok en (gentagelse?) af et af hans ældre Malerier; men man bruger saa hærefter at male det samme og da det ikke før har været sændt hjem, tænker jeg nok, det vil blive Holm velkommen, det vil komme til at koste 50 Spec., som omtrent var, hvad han havde bestemt og som kan andsees som godt Kjøb for dette Malerie. Da det formodentlig ikke bliver færdigt førend jeg er reist herifra, skal jeg beede Meier om selv at underrette ham derom, da der ellers vilde gaae for lang Tiid, og Holm vil formodentlig gjerne have det saa snart som muligt (motivet er forf. ubekendt).

Hvad mit Arbeide angaar, da vil Du vel kunne forestille Dig at jeg i dette Aar ikke har kunnet arbeide som naar jeg har været i Rolighed; Reisen har medtaget lang Tiid og at see Alt medtager jo liige saa lang; jeg har imidlertid ikke været ganske uvirksom, jeg har gjort endeel Studier og Skizer efter Naturen og malet et lille Malerie (formentlig „en lille Kopi af mit Malerie med Drengene“, dbg. 27/4. Se malerifortegn. nr. 8a), som kommer hjem med Fregatten, og som jeg vil andbefale Professor Møller, som har lovet at sørge for at gjive mine Malerier Fernis, og at sælge dem, hvilket jeg ønsker, hvad dette angaaer. Et lille Malerie, som tilhører Jensen (fortegn., nr. 10), og et som ADAM MØLLER skal have kommer med det samme (fortegn., nr. 15), men Du maae ikke gjøre Dig for store Forventninger, til næste Aar vil det blive bedre, naar jeg i Sommer har haft Leilighed til at samle flere Studier hær i Syden, og da vel bleven bedre hjemme, og bekjændt med Naturen hær. – Hær er i denne Tiid Udstilling paa det franske Accademie, og en anden for de fræmmede og romerske Kunstnere; paa den første er der meget smukke Ting, saavel hvad Malerie, som hvad de arcithtoniske Projecter angaar, og dette gjælder vel ogsaa tildeels om den anden; men hær findes ogsaa meget middelmaadigt, som i ingen Henseende staaer over, hvad man undertiiden kan see hjemme; som jeg hører, skal Udstillingen i Aar ikke have været god, jeg længes efter at faae Catalogen at see, da kan man dog danne sig et lille Begreb derom, naar man seer, hvo der har udstillet; formodentlig faar man herom lidt Underretning med Fregatten, da det jo des-

* Mini's Konditori paa hj. af Ll. Kongensgade og Kgs. Nytorv, hvor nu à Porta ligger.

værre er for dyrt at sænde saadanne Ting med Posten. . . (de flg. linjer drejer sig om vejret).

Du siiger i Dit Brev, kjære John, at i alle glæder Eder naar de (læs: I) af mine Breve see, at jeg har moret mig, jeg maae takke Dig og Alle derfor, og da det jo omvændt ogsaa glæder mig at viide Eder tilfredse, vil jeg strax fortælle en lille Episode af Livet hær —. De forskjellige Nationers Kunstnere hær have i flere Aar haft for Skik, om Foraaret samlede at gjøre en Tuur ud i Campagnen til Huulerne ved *Cervarra*, der ere meget maleriske; ifjor løb Tuuren temmelig uheldig af, og dette var tildeels deres egen Skyld, da de om Morgen i de latterligste og mest bisare Costumer, havde forsamlet dem i Byen paa forskjellige Stæder, for at drage samlede gruppeviis ud, tilfods, tilvogns, til Hest, eller paa Esler, og disse siste skal have været de talrigeste. Rygtet løb da omkring i Rom og fortalte til alle Autoriteter, i Osterierne og paa Gader og Stræder, at Fienden nærmede sig og at alle de fræmmede Kunstnere, som stode i Forbindelse med ham, vare dragne ud, for samlede udefra igjen at erobre Byen. Hæren maae i romerske Øine have havt et frygteligt Udseende; thi de havde seet de forskjellige Nationers Gesantere og blandt disse var den chinesiske, tyrkiske, den skythiske, jeg troer saagar den jødiske; Grund nok altsaa til at være paa deres Post. Om Aftenen, da heele Selskabet, rigtignok omtrænt 200 Mand stærk, kom tilbage med Fakler, efter at have tilbragt en munter Dag, fandt de Portene lukkede, og heele det pavelige Cavallerie opstillet, som Forposter uden for Muren, i Porten var der ogsaa stærk Vagt, og der blev ikke indladt meere end 2 ad Gangen, og disse da visiterede, om de ikke havde skjulte Vaaben; ja der blev ovenikjøbet een aresteret for dette Comers' Skyld, som man havde Umage med igjæn at faae frie, ved at overbeviise Autoriteterne om, at det Heele blot havde været en Spøg. . . Paa Grund af alle disse Fataliteter troede man næsten at man i Aar ikke turde fortsætte dette. Turen blev imidlertid aftalt, dog med den Indskrænkning, at Ingen saalænge man endnu var i Byen maatte forklæde sig; siden kunne enhver gjøre sig saa lystig han vilde, og Anføreren, den saakaldte General i Kampen, gav Exempel paa dette, idet han viiste sig i Skottedragt paa en viid Hest; Generalen for Eselrytteriet saa omtrent ud som en Skakkerjøde, han har af Naturen rødt Haar og Skjæg, og havde dertil en rød lang Fløiels Talar og liigeledes rød Hue; Generalen for Fodfolket, det var BLUNK (se note 20), var ogsaa til Esels, hvilke Dyr overhovedet taget lade til at være Armeens Yndlinger; Proviantforvalteren og Kjøgemesteren var Færnley (TH. FEARNLEY) i en viid Dragt med Epauletter af Peter-silie og med et Bælte om det velnærede Legeme sammenslettet af Ræddiker, Finokier (fennikel) og alle Slags spiiselige Grøntsager; han geleidede selv den vel belæssede Proviantvogn til Esels, og paa den anden Siide reed Mundskjænken for at have et vaagent Øie med Viinankerne, som var heele Armeens Sol, og man maae ikke tvivle om at Alles Øine vare henvendte derpaa. Ved Torre de' Schiavi uden for Porta Maggiore var Samlingspladsen, da man dette Aar, for at undgaa Opmærksomhed, vare dragne ud af forskjel-

lige Porte, og derfra gik det, efter at Armeen havde sat Smag paa Vinen, lige til Cervara; først kom Fodfolket, hvortil SONNE, KÜCKLER, FIDLER, PHILIPSEN og jeg hørte, derefter hvo der var tilhest eller Esels, og tilsist Vognene med Undtagelse af Proviantvognen, der altid, maatte være i Spidsen, for at lætte Armeen Marschen. Da man var ankommen til Stædet, bleve de forskjellige Embeder uddeelte; jeg blev strax beordret til Fernley og havde tillige med ham og de andre ved Kjøkkenvæsenet ansatte, hvortil hørte Kückler og Sonne, den største Umage med at forsvare den omtalte vigtige Vogn; da imidlertid Alle fik noget at tage Vare paa, gave vi os ifærd med at sønderkjære alle de deilige Sager, hvori jeg tilsist fik en stor Færdighed. – Der blev imidlertid gjort meget Comers, som f. Ex. da den chinesiske Gesant ankom med sit Følge, det var Maleren FLOR fra Hamborg (se note 72), og hans Koner vare Billedhuggeren MATIÆ (note 64) og Violinspilleren (Ole) BULL fra Norge (berejste 1832–35 Italien, hvor han fejrede sin største triumf i Bologna); de vare med deres Vogn ypperligt decorerede, og foraarsagede alle liigesaa megen Fornøielse, som da Oraklet blev given. Det var foranstaltet i en af Huulerne, en stor Ild brændte deri, man slog en Kreds derom, Generalen spurgte, og Svaret lød fra Dybet; det var en tysk Digter FIRMENICH (germanisten Joh. Math. F., 1808–89, 1834–36 i Rom), der havde paataget sig dette, som han skilte sig meget godt fra; det Heele havde virkelig noget mystisk ved sig. Da dette var forbi og Bordet ved den forenede Armees Anstrængelser var bleven færdigt af store Steene, belagte med Græstørv og prydet med altslags Grønt og smaae Træer, toge man Plads liigeledes paa Steene, og Taffeldækkerne og de til Opvartere indsatte, besørgede nu de Andre, og det gik ret lystigt til; de fik ikke andet end kolde Sager, som vi næppe vare istand til at forsyne dem gesvint nok med, saa hurtigt bragte man os de tomme Fade. Nu gik det løs med en Mængde Skaaler af alle Slags, man drak særskilt de forskjellige Embedsmænds Skaal ved Armeen – og see, der kommer ogsaa Turen til mig, jeg maae takke ydmygt for deres „Hoch Lebe! etc.“ – jeg blev høitidelig udnævnt til hær at trine istæden for Caffè-Greco og koge Caffè til den heele Armee; dette gik i det Store, troer jeg, til almindelig Tilfredshed, (jeg) lavede næsten 2 Spande Caffè, og dette var endda ikke saa vanskeligt som at skjænke det ud. Jeg maatte tage Blunck tilhjælp og vi maatte sætte os op paa nogle store Steene for ikke at blive rent ødelagte; neden under stod Fernley med Sukkeret for at tildeele enhver sin Deel. Under dette Væsen blev Chervarra Ordenen uddeelt, den almindelige $\frac{1}{2}$ Bajocc(o) i et rødt Baand (se note 33); men hvo der har gjort sig fortjent faar den store Orden, der er 1 Baiocc Stk. liigeledes i rødt Baand, og den blev da ogsaa mig tildeelt; kort, det Heele var et Galimatias, som man maae have seet for at kunne gjøre sig en Idee om, man maatte næsten troe, at de alle vare gale. Der kom ud paa Eftermiddagen flere Vogne med Damer ud for at see dette Væsen og bleve da meget høfligt modtagne; Wulff kom ogsaa med hans Søster, og jeg var glad ved at kunne kjøre hjem med dem, saa fortunlet var jeg bleven, deels af de mange Skaaler, man maatte drikke med, deels af den stærke Ild

hvormed jeg havde været beskæftiget. Tuuren fant Stæd den 23de April og det var unægtelig en morsom Dag; vi havde, til ud paa Eftermiddagen, da det begyndte at regne lidet, det ypperligste Veier, og der var i Aar aldeles ingen Ubehageligheder fra Regjeringens Siide, som imidlertid bedre var bleven underrettet om det Heeles Uskadelighed for Roms Sikkerhed. Dog mit Papir er fuldt og jeg maa slutte. . . . (Det sidste afsnit er af familiær art).

Efterskrift: Den 6te Mai – Mit Brev blev igaar ikke afleveret, som først havde været min Bestemmelse, jeg har derfor nu Leilighed til at tilføie, at jeg for lidt siden talte med MEIER, og Du kan derfor være saa god at siige Justitsraad Holm: at han kan vente hans Malerie med Fregatten, men da jeg længere hen i Sommeren ikke er hær, vil han maaske selv tilskrive M. og sænde ham en Vexel, eller paa hvad Maade han ellers ville afgjøre det med hans Betaling; Brevet kan adresseres til Erenst Mejer, caffè greco etc., da i dette Tilfælde, at han ogsaa skulde være fraværende, det altid dog der er sikkest. De fleste hærværende Kunstnere tale nu meget om at forlade Byen til Sommeren, de drage til forskjellige Stæder; deels til Sabiner eller Volsker Bjærgene deels til Neapel og Omegn. Didhen gaar da ogsaa jeg, og det er nu bestemt til paa Torsdag den 15de i Sælskab med Wulffs, vi opholde os et Par Dage i Terracina, og tage saa viidere til Mola di Gaeta, hvor vi ogsaa blive et Par Dage, førend vi komme til Neapel (R. rejste *alene* fra Rom d. 14. maj, jf. 1949 s. 81). Jeg bliver da formodentlig min Geburtsdag (17. maj) i Terracina, og vil vist ikke undlade at tænke ret meget paa Eder Alle hjemme – Lev vel, og behold mig i kjærlig Erindring.

Al Signore

Signore J. Rørbye

Amalie Gade No. 136

Copenaghen

Danimarca

Poststpl. Hamburg 22. Mai 35.

Et hidtil ikke offentliggjort brev til C. W. Eckersberg
(Kgl. Bibl., Böllings brevsm., 4°, 940).

Rom den 25. Marts 1837.

Endelig kjære Eckersberg er jeg nu kommen saa vit, at jeg igjen kan tilskrive Dig; alt længe har jeg været betænkt derpaa; men Omstændigheder, og flere Aarsager har ladet mig udsætte det, indtil jeg nu indseer, at det vilde være urigtigt længere at dvæle, da jeg dog bestandig smigrer mig med, at Du har vedligeholdt Din tidligere Godhed for mig, og altsaa vel kunne gjøre Fordring paa at viide, hvorledes jeg havde det og hvormed jeg beskæftigede mig. Nødig ville jeg tabe Din gode Mening om mig, den jeg virkelig veed at sætte den rette Priis paa, og dette Brevs saa lange Udeblivelse, kunne dog maaske have gjort Dig lidt vaklende, idet Du ikke vil have kunnet indsee nogen Grund til min Taushed. Dog som en meget vigtig vil jeg anføre, at

det her i Rom i Vinter ikke er gaaet mig bedre, end saa mange andre, der har været plaget af den velbekjente Feber; mig holt den i saare lang Tiid, fra alt Arbeide, idet jeg næsten intet Øieblik viste mig frie, og befant jeg mig i en kun maadelig Forfatning. Paa Landet, hvor jeg havde tildraget mig den (1949, s. 88), blev jeg den efter kort Tiid igjen løs; men den vænte desto slimmere tilbage, da jeg kom til Rom, og blev den tilsist til en haardnakked fjerde-Dags Feber, efter at jeg først længe havde været plaget af den hver Dag. Tilsist syntes jeg dog, at jeg havde havt nok af dens ubehagelige Selskab; om dette blev fremkaldt af den Mængde Kina og Chinin, jeg havde taget, eller om det laae i Luften, veed jeg ikke, men min Tilstand føler jeg nu at være helt forskjellig, da jeg igjen har Lyst til at foretage mig, hvad det end skulle være. Hvad de øvrige Landsmænd her angaar, da ere de Alle raske, de ere Alle meer eller mindre beskjæftiget med Malerier, dog noget betydeligt har ingen nu for. BLUNK har gjort en Gjentagelse af et Malerie, han omtrent for et Aar siden malede til Torvaldsen, og som forestiller Noak og hans Familie i Arken, hvor netop Duen er vendt tilbage med Oliegrenen (nu i Thorvaldsens Museum); unægtelig er dette et af B.'s smukkeste Arbeider, og det, han nu anden Gang har malet for en Mand, jeg troer i Mailand, synes mig at være endnu bedre end det første. KÜCKLER maler paa et Familie Malerie for Oberst Pauelsen her; Ideen dertil tror jeg tildeels er af Torvaldsen, men K. har maattet arrangere det Hele ganske anderledes, for at det kunne gjøre et Malerie, og jeg synes han bliver heldig dermed (billedet hænger i Thorvaldsens Mus., dateret 1838. Det forestiller obersten, oberstinden og deres to børn i hjemmet paa Corsoen, nr. 151). MEYER har efter at have ent det Malerie han sente Cammerjunkker Scavenius (P. B. Scavenius, 1795-1868, til Gjorslev og Klintholm) endnu ikke begynt noget betydeligere Malerie, men malet forskjellige smaae Billeder, for det meste Gjentagelser af tidligere, dig bekjente Arbeider; det Malerie til Scavenius (Søfolk som sætter Rejsende iland ved Capri, udst. 1837) tænker jeg mig har behaget Dig, mig forekom det særdeles smukt. BINDESBØLL er ennu her i Rom og altid beskjæftiget med sine arkitectoniske Proiecter til Torvaldsens Museum, hvoriblant der ere mange meget smukke. Var man i Danmark Mahumedanere, ville B. bestemt blive en ganske udmærket Bygmester, thi han sværmer ligesaa godt som jeg over Alt, hvad der er tyrkisk, dog afholder dette ham ikke fra, ogsaa at frembringe noget smukt efter andre Fordringer: SONNE maler paa et Billede, der ogsaa er en Gjentagelse af et tidligere; som jeg tror blev det første sænt hjem, og kjøbt af Kunstforeningen, saa at Du maae kjende det; det forestiller Bønder, der drage til Marked (udst. 1837). Et smukt Malerie var det unægtelig; men til at gjentage det oftere, kunne jeg just ikke have Lyst til. Dog her i Rom byder det økonomiske ofte saadanne Gjentagelser, da det første Malerie som oftest, ved Modellernes Dyrhed, bliver saa bekosteligt for Kunstneren, at det kun saare slet betaler sig, naar ikke en Gjentagelse nogenlunde bøder derpaa. Sonne og Kuchler have rigtig sænt nogle Malerier til Udstillingen i Hannover, om de ere solgte veed jeg endnu ikke, dog kan jeg

ei tvivle derom. – HANSEN (Constantin) har nu ent sit Malerie, der forestiller Pladsen ved Vesta Templet (udst. 1838, Kunstmuseet), det er efter min Mening meget godt lykkedes ham; saavel det arkitectoniske, som Figurerne ere meget smukt malet, og jeg kan aldrig tvivle om, at det jo vil finde Bifald hjemme, og blive godt solgt; thi var det ikke hans Bestemmelse at sende det hjem, er der vist ingen Tvivl om, han jo hær paa Udstillingen (den aarlige romerske kunstudstilling) med Lethed ville blive af dermed, og da ogsaa blive betalt bedre, end hvad han kan vente hjemme fra. Men jeg er ganske af Hansens Mening, hvad det angaar at sende Maleriet hjem, da det dog paaligger ham at viise hvorledes han benytter sin Tiid med at gjøre sig bekjænt med Alt, hvad hær er et see. At han derfor endnu ikke er kommen til roligt Overlæg, begriber jeg meget vel, naar jeg tænker tilbage paa det første halve Aar, jeg opholdt mig i Rom; jeg var som halvt forstyrret af den Mængde Kunst Sager, hvoraf jeg alle Dage saae nye og hvoraf de fleste i høi Grad tiltalte mig, det er unægtelig en sand Prøvelse at komme hid; thi hvad man ikke kommer i Vildrede med ved Maleriernes og de øvrige Kunstværkers store Forskjællighed, det kommer man ved at høre de absurdeste Domme, ofte udtalte af Mænd, hvem man kunne have tiltroet mere sund Dom, og som man dog, for deres egne Frembringelsers Skyld, maa agte som Kunstnere. Ogsaa for MARSTRAND er dette en haard Nød, han kjænder endnu for lidet til Tonen her; men jeg tiltror ham, at han ikke opgiver de Grundprincipper om Kunsten, han fra Dig har medbragt, og som hær sandelig er et godt Værn. – KROHN har, som Du veed, for Øieblikket ingen Medaille i Arbeide, han er beskjæftiget med et andet Stempel, med en Figur, der forestiller Danmark, dog dens Bestemmelse veed jeg ikke. Inden K. kommer hjem tænker jeg han har samlet et heelt Myntcabinet, da han er umaadelig ivrig i Alt, hvad der angaar Oldsager; tidlig og silde er han paa Færde, for at see, hvad Bønderne bringe ind fra Landet, eller hvad Antiquarene have faaet af Mynter, Vaser etc. og om noget deraf lader sig kjøbe til taalelige Priiser. Men desværre fordærve Englænderne, saavel for ham som for saa mange andre Samlere, all Handel, idet de ikke behøve saa nøie at see efter Priiserne. – Dog nu tilsist maae jeg, i denne min korte Beretning om de unge danske Kunstnere her, heller ikke undlade, at siige Dig, kjære Eckersberg, at heller ikke jeg har været efterladende med mit Malerie; men flere Tegninger, jeg i Løbet af Vinteren har gjort for Fremmede hær, have meget opholdt mig, og dog synes jeg ikke jeg kunne lade en tilbuden Leilighed ubenyttet. Endnu maae jeg male et lille græsk Malerie for en Englænder hær (Sir Hatfield), da vil jeg ende mit tyrkiske (se malerier, nr. 58) og da formodentlig siige Rom Farvel. . Min Reise vil formodentlig strax gaae mod Norden, da min Plan først at besøge Sicilien vist ikke vil lade sig udføre, da jeg, for at vænde tilbage, maatte underkaste mig en lang Quarantaine, hvilket jeg synes at være Tids-spilde, og urimeligt Pengetab, for begge Deele maae jeg vel vogte mig, da der endnu er meget der skal sees, inden jeg kommer hjem. Vil Du beede Justitsraad Holm (assessor, sen. departementschef Chr. Fred. H., 1796-1879,

arkivar i fonden ad usus publicos 1831-42) at han vil tænke paa mig, saasnart der er falden nogen Resolution, hvad Fondet angaar (jf. note 7), med det første skal jeg dog selv tilskrive ham. Saavel ham, som Etatsraad Kock (hofbygmester, sen. bygningsdirektør, professor Jørgen Hansen Koch, 1787-1860), har jeg alt længe skyldt det. Men Du kjænder vel den Sorg, der kom over vores Familie, idet min kjære Søster Athalia døde, (jf. note 137) det satte mig hær saa ganske ud af Houmeur, at jeg ganske følte mig uskikket til alt, og mest til at skrive til Hjemmet, hvorfra saadanne Ulykkesbud bragtes mig. Tiiden har imidlertid ladet mig indsee, at jeg ikke var ulykkeligere end saa mange andre, og at det var en Skjæbne, alle var underkastede. Jeg maatte ved Fornuftens Hjælp søge at bære min Sorg, det er jo dog blot Begyndelsen af det meget, der endnu forestaar mig i Livet; naar man seer sig omgjiven af en elsket Familie og kjære Venner, der dog alle engang maae blive Dødens Bytte. Held den, der tidligt kaldtes, hans Skjæbne synes mig misundelsesværdig, han kjænder ikke de tilbageblevnes Sorger. Opholdet hær i Rom har just ikke heller i Vinter været meget skikket for hvoe der vare i slet Houmeur; næppe troer jeg at det kan have været værre hjemme, hvad Veirliget angaaer: gamle Rommere forsikre, at de idet mindste i de 30 siste Aar, ikke kan mindes en saadan Vinter; altiid Regn, fleere Gange ganske betydeligt Sneevair og Haggelbyger, i denne Maaned kan man tælle de enkelte gode Dage, der have afløst det afskyelige Mørke; men paa en saadan smuk Dag hær i Italien glemmer man ogsaa snart det ovenstaaende Onde, og naar man da spadserer ganske let klæt, erindrer man med Møie, at det er Vinter, og kan man da ikke vel begribe, hvorledes man Dagen forud, maaske har følt meere Kulde end i det nordiske Clima. - I denne Tiid er Udstillingen aaben hær, men faa ere Arbeiderne, der udmærke dem. Farver have saare mange, man synes næsten for Tiiden overalt blot at hiige derefter, selv med Opofrelse af det corecte i Tegning og Fremstillings Maade, der ganske synes at underordnes. Om Kunsten saaledes drives paa den rigtige Maade maae jeg meget betvivle, i det mindste viise hær et Par Arbeider, til hvilken latterlig Yderlighed saadant fører. Landskabsfaget er baade det dominerende paa denne Udstilling, og der findes deriblandt fleere gode Malerier end i de andre Genrer; fortriinsvis maae jeg nævne Ungareren MARIO (?), som forbinder med meget Studie i hans Malerier en meget behagelig Colorit, og en omhyggelig Pendsel. - Et Par Landskaber af en Russer Lebedeff (Michail Lebedjeff, 1811-37, død i Neapel) har ogsaa tiltalt mig meget, men derom har jeg været stærkt oppe at diskutere. Det forekom mig, at jeg har Ret, der er en Sandhed i Billederne der er skuffende, et Solskin saaat Øiet virkelig betages, og dette kan de gode Folk ikke alle see, de meene Alt skal stiliseres, mig er dette noget utaaaleligt, naar det saaledes misbruges, at man ikke kan finde selv den skjønneste Natur smuk, naar man ikke seer at Kunstneren har taget af eller sat til efter Gotbefindende for at opnaa hvad man kalder S(t)iil. Begge disse Malerier ere fra Egnen ved Albano og Nemi, Du kjænder begge Stæder, og veed da, om et Menneske kan componere bedre, end det Naturen

dær viiser. (Til sammenligning med R.'s ytringer citeres R. Muther: Geschichte d. Malerei im 19. Jahrh., 1893: „Und in Italien war er (L.) – neben Blechen (berlinerer Karl B., 1798–1840) – der erste, der auch den Süden ohne stilisierende Brille sah“). Af Genremalerne er vel Lindau (jf. note 32; Dietrich Wilh. L., 1799–1862, var bosat i Rom fra 1821) den beste af dem der hær have udstillet; noget Overordentligt er imidlertid ikke hans Billede, der forestiller en neapolitansk Improvisator. Af Englænderne ere der blot Landskaber, udmærkede hvad Formen angaar; men dette er ogsaa Alt. Rommeren Cavallieri (historiemaleren Ferdinando Cavalieri, 1794–1865) har et stort Familie Malerie, der er af en uhyre Farvepragt; men hvad Anordningen angaar, det mest affecterte Tøi, man vel kan tænke sig. Og han er dog een af de beste Italienere, nogle ere under al Kritik. Af hvad jeg endnu kjænder af Kunst Frembringelser hær i den senere Tiid, gaar Tyskerne af med Seiren; det franske Academies Udstilling er endnu ikke aabnet, saa at man ei veed, hvad man der faar at see. Udmærket var en Copie af Michel Angelos Dommedag, der for kort Tiid siden var hær at see; den var næsten i samme Størrelse som Original Maleriet og malet af en Franskmand for Kirken Petit(s) Augustin(s) i Paris. Han skal have brugt lidt over to Aar dertil; men Tiiden var vel anvænt, jeg kan næsten siige at der i denne Copie intet var tilbage at ønske; og hvad den Nydelse at betragte det angaar, da var den for mig større, end naar jeg betragter Originalen selv tilroget og i det slette Lys. Dog jeg tør ikke opholde Dig længer med at tale om alt dette, der er saa meget jeg kunne ville siige, men Plads for Alt har jeg ikke. Om TORVALDSEN kommer, eller ikke, kan jeg vel tænke man nu gjerne ønsker at viide hjemme, og efter hvad han nu selv med Bestemthed siiger, skulle jeg dog troe han denne Gang gjorde Alvor deraf. Manden er i den senere Tiid i ypperligt Lune, han er fra Würtemberg bleven sænt deres store Comandeur Kors, jeg erindrer ikke hvorledes Ordenen heeder; men den siiges at have gjort Virkning paa den gamle Herre (se Thiele: Thorvaldsen III, s. 568 f.). Hans Statue af Conradin (kirken Madonna del Carmine, Neapel) har han for nylig ænt, den er i lidet over naturligt Størrelse, og efter hvad jeg tør yttre, særdeles smuk ved sin Simplicitet. Torvaldsens Bestemmelse er at følges med Wagener (Joh. Martin W.) til Mynchen og derfra reise hjem. Wagner besøger Mynchen for at opstille sin store Frise, der forestiller de Tyskes Indtog i Tyskland, og som han nylig er bleven færdig med. Det er bestemt for det saakaldte Walhalla, og et værdigt Arbeide derfor er det unægteligt, fult af den største Originalitet (jf. 1949, s. 88; i et brev fra Bingesbøll til Jon. Collin, dat. 16-3-1837, Den Coll. brevsm. XXI, Kgl. Bibl., omtales Valhalla-frisen og afskedsfesten for Wagner i Rom). – Hær i Vaticanet har den nuværende Pave (Gregor XVI) ladet indrætte og aabne et Musseum for Brontzer og Vaser (Museo Etrusco Gregoriano, indviet 1836) noget der hidindtil dær manglede; der er smukke Ting deri; men naar man har seet det Neapolitanske (Museo Borbonico), er dette kun saare lidet, og langtfra kan det sammenlignes med Vaticanets tidligere indrættede Musseer. Førend jeg

ænder, kan jeg ikke undlade at underrætte Dig kjære Eckersberg, om alle Landsmændenes store Forundring ved et Brev Blunk for kort (Tid) siden modtog fra Professor Lund (maleren Joh. Ludv. L., 1777–1867); han skrev deri om en Opgave Kunstforeningen havde udsat, og tilføiede da, at den tillige alt var vunden af Møller (landskabsmaleren, prof. J. P. M., 1783–1854).

Lund udtrykte, som det synes, sin Forundring over, at Ingen hær havde indsænt Skidser; han maae have været uviidende om, at ikke det ringeste var meddelt os fra Kunstforeningen desangaaende; vi har engang af et privat Brev hørt tale om, at (en) saadan Opgave var paatænkt; men siden troede Alle, at det igjen maatte være opgjiven, da man aldeeles Intet siden hørte. Har nogen hærvæd Feil, da er det visselig dem der har forglemt at skrive derom; thi hær ved jeg et Par af Kunstnerne, der meget havde haft Lyst til at behandle det opgivne Susciet (læs: Sujet). – Dog mit Papiir er fult, jeg slutter med at beede Dig meget at hilse alle gode Venner og Bekjænte, og ønsker jeg Intet ivrigere end at Du kjære Eckersberg, bestandig vil beholde i kjær Erindring Din altid saare hengivne

M. Rørbye

Udskrift paa brevet: Her Professor Eckersberg
Ridder af Dannebrog / Charlottenborg /
Copenaghen / Danimarca

Poststempel
Hamburg 14. Apr. 37.

Uddrag af Brev til svigerfaderen kammerraad C. F. Schiøtt

(se note 8).

München den 14. September 1837.

Paa tysk Grund, hilser jeg Dig kjære Svigerfader og Din heele Familie, hvem jeg haaber disse Linnier ikke vil være uvelkomne. Jeg ankom hertil i Fredags, og efter den temmelig besværlige Reise fra Venedig, føler jeg mig hær, som i en god Havn, halvt næsten som hjemme, idet Landets Skik og Brug stammer mere overeens med det, hvortil jeg fra Barndommen har været vant. Sydens skjønne Egne, og dens milde Himmel er vel forsvunden, og allerede nu beklager jeg dette; dog uden Erstatning bliver Nordboen ikke, naar han vender tilbage til sit Hjem; kjærlige Forhold venter ham blant prøvede Venner, sjældnere findes vist disse i Syden; dog hvor de findes, skatter jeg dem høiere, end det, den døde Natur byder; jeg har funden dem blant Eder, i det velbekjænte Hjem; did staaer nu min heele Hue. Dog, vil jeg rigtigt fuldføre den Plan, jeg allerede tidligere har udkastet for min Tilbage-reise, maae jeg vel søge at dæmpe min Længsel; snarere, frygter jeg at For-trydelse ville indfinde sig, hvis jeg nu ikke besøgte de Stæder, dær ligge mig saa nær, og som ikke bør forbigaaes af nogen Reisende, hvem en anden Udflugt fra Hjemmet ikke er vis. München er imidlertid et Hovedpunkt hvad Kunsten angaar, og mit Ophold hær vil derfor blive forholdsvis længere end i de øvrige Stæder; jeg har hær lært Tysklands første Kunstnere at kjende,

jeg har lært at skatte dem høit, ved at see de hærliche Arbeider de have frembragte, ingenstæds virkes vist for Tiiden mere, og skjønnere end hær, og besøger man uden Fordom som Kunstner München, maae man visseligen indrømme, at det høiere Sving i Kunsten for Tiiden hær har sit Sæde; thi hvad paa andre Stæder frembringes, har, hvad den enkelte Kunstner angaar, vel nok sit store Værd; men det at Kunsten hær ikke blot er privat, og indskrænket til mindre Malerier, men viiser sig i sin Storhed, idet Kirker og offentlige Bygninger ere og blive udsiirede, med religiøse og historiske Billeder, gjør, at Kunsten efter sin høiere Bestemmelse træder ind i Livet, og da, ikke mere blot betraktes som Luxus, noget der vistnok i vore Dage er saare almindeligt; dog feilagtigt er det i høi Grad, Resultatet har desværre alt for tydeligt vist hvortil det fører, og den nyere Kunst har maattet staae tilbage for vore Forjængeres, de dømte anderledes, og høstede bedre Frugter.

Dog jeg maae gjøre Dig bekjænt med nogle af Enkelthederne hvad min Reiseplan angaar, da jeg har Din Bistand nødig for at kunne udføre den: Hær vil jeg endnu omtrent opholde mig 10 a 12 Dage, da jeg reiser til Nyrenberg; mit Ophold dær vil kun blive kort, unnlade at besøge denne gammeltyiske Stad, kan jeg imidlertid ikke overtale mig til, da den som ingen anden Bye, har vedligeholdt sin oprindelige Caracteer, saavel hvad dens Bygninger, som hvad Borgernes Levemaade angaar. Altid har jeg glædet mig til dette Besøg, og nu da jeg er det saa nær, tror jeg ikke at burde tage i Betragtning at denne Omvei vil forøge mine Reiseudgifter noget over det hvormed jeg havde troet at kunne komme fræm med. Fra Nyrenberg reiser jeg til Regensburg, for dærfra paa Donau at seile ned til Wien. Denne Flodreise er kun lidet bekostelig, saa at Forskjællen ved at tage fra München lige til Wien, eller gjøre Omveien over Regensburg, er høist ubetydelig; jeg foretrækker den siste som den interessanteste. . . (Den flg. brevside handler om pengesager. Stipendiet er konsumeret og R. maa bruge af sine private midler). . . Fra Wien reiser jeg over Prag og Dresden til Berlin; paa de to førstnævnte Stæder vil Opholdet kun blive kort, og formodentlig heller ikke i Berlin af lang Varighed, da Aarstiiden nu alt er for stræng til at dvæle mere end nødvendigt er paa fræmmede Stæder; man kan kun anvænde Tiiden med at beskue; thi selv *at arbeide, maae jeg ganske opgive til jeg igjen kommer i Rolighed hos Eder*. Høist paafaldende har den pludselige Afvexling i Temperaturen været mig, idet jeg i Venedig og i de lombardiske Stæder leed frygteligt af Heeden, der dær var steegen til 28 a 30 Grader i Skyggen; 8 Dage senere falt dær i Tyroler Bjærgene Snee i de Byer jeg opholdt mig, og selv nu hær i München er Veiret langt fra at være behageligt, og det er mig saameget meere paafaldende, da jeg kommer fra Syden. Dog næsten maae jeg nu fortiiden gratulere mig med saa vel at være sluppen bort derfra, Coleraen raser slemt i Rom; og jeg, med min svage Mave var vist ikke gaaet uantastet frie. Som jeg hører af en Ven, der senere end jeg forlod Rom, har den fræmmede dog næsten mere at frygte af det urolige og misfornøiede Folk end af Sygdommen selv; da han forlod Pavestaten havde alle de smaee Byer i Omegnen af Rom lukket

deres Porte og forbød af Communication med Hovedstaden, saa at Tilstanden næsten havde Præg af Oprør. Dette spøgede allerede, da jeg afreiste, uden dog at have viist sig i den nuværende Skikkelse. —

Vil Du siige Rose at jeg hær rigtigt har modtaget hendes Brev fra Christianslund (Vester Egede ved Gisselfeld. Bolig for birkedommer og -skriver i Gisselfeld Klosters og Grevskabet Bregentveds birk HANS LAUTRUP, 1796–1844, hvis brødre, sen. etatsraad N. C. L. og justitsraad, kontorchef C. V. L., var gift med fru Roses søstre Pauline og Laura), og at jeg snart skal svare derpaa: jeg maae ogsaa beede Dig at lade Moder viide at jeg har faaet Brev fra John (broderen J., se note 4) i Paris og at han befant sig vel. Hvad min Helbred angaar, da kan jeg ikke andet end i det heele tagen være tilfreds, da jeg unægtelig befinder mig langt bedre, end da jeg var i Rom, jeg har imidlertid ogsaa hær følt nogle Angreb af den italienske Feber, som jeg imidlertid haaber det nordligere Klima snart ganske vil drive paa Flugten, og da først kan jeg ganske være tilfreds. Jeg slutter disse Linnier med at beede Dig ret meget at hilse den gode Svigermoder, Rose og hendes Sødskende; saa og maae jeg bede Dig at hilse min Moder og øvrige Familie, jeg glæder mig usiigelig til snart at finde Eder alle raske og veltilfredse. Jeg haaber at Du kjære Svigerfader og Din heele Familie med Godhed vil modtage Din saare hengjivne Søn

Martinus Rørbye

Udskrift paa brevet: „Her Kammerraad Schiøtt
Gammel Strand No. 14
in Copenhagen“
per Hamburg

Poststpl.
München 14. Sep. 1837
Hamburg 20. Sept. 37

Af et brev til samme:

Rom den 11te Martz 1841.

Efter mit siste Brev til min Moder af 8de dennes, har du formodentlig alt erfaret min Beslutning at vænde tilbage til Eder kjære Venner i Løbet af tilstundende Sommer. Som jeg skrev Moder, saaledes maae jeg ogsaa gjæntage det for Dig, at denne Beslutning er foranlediget i Overbeviisning om, at jeg saaledes handlede rigtigt efter nærværende Omstændigheder; thi ikke er den en Følge af Kjede ved at opholde mig hær, et Aars længere Ophold i Syden ville maaske ogsaa bidrage end mere til at befæste min Helbred, der nu alt er betydelig forbedret siden jeg forlod Hjemmet. Dog, til rigtigt at arbeide hær, har jeg nu, da den lille Athalia har indfunden sig, ingen Roe mere; vi ere, og kunne ikke være indrættede hær som hjemme, dertil udfordres flere Pænge end vi have, og havde man endogsaa Midlerne, da er det italienske Tjenestetyende langt fra som vort nordiske, deres Begreber om

huuslig Gjærning ere saare overfladiske, og hvad Athalia angaar, da ville Rose ikke engang med Tryghed kunne betroe hende ene til en Piige hær. Dette gjør altsaa, at Rose nu er umaadelig bunden, og at see hende, saavel som mig selv i en Stilling, vis Ubehageligheder blot kan hæves ved at forandre Ophold, gjør naturligviis, at man søger at træffe det bedre, og saa meget hellere, som vi ere forvissede om i Hjemmet at blive modtagne kjærligt af Familie og Venner; Sydens Skjønhed og milde Klima maae da staae i Baggrunden. At Du kjære Svigerfader billiger denne vor Beslutning kan jeg ikke tvivle om, Du maae jo desuden være bleven opmærksom paa den Mængde Pænge vi have brugt, og godt kunne indseet, at dette ikke saaledes kunne gaae i Længden, naar jeg ikke kunne arbejde desmere hær, og foruden det jeg gjennem Dig har modtaget, er ogsaa hvad jeg gjennem Professor (J. P.) Møller er bleven tilsænt for mine Arbejder stærkt i Aftagende. Rom er for Tiiden et Stæd, hvor Opholdet er umaadeligt dyrt, naar man ikke lever som ene Menneske; da kan man leve ret økonomisk hær og forholdsviis maaske bedre end hjemme. Med os er det omvendt; tænkt Dig, vi betale hær omtrænt 500 Rd. alleene i Huusleie aarligt og dog har jeg den store Ubequemhed, at maatte gaae ud af Huuset til mit Attelie, der ligger et Par Gader fra vor Bopæl (se malerifortegn. nr. 92). Saaledes staaer alt andet omtrænt i samme Forhold og saa god en Opvartning vi efter Omstændighederne hær have, staaer dog sandelig meget tilbage at ønske for at kunne føre et nogenlunde behageligt Liv. Ville vi engang imellem gaae ud med den lille Athalia, da maae strax et Menneske betales aparte for at bære barnet, eller vil man hær kjøre, da gjør man ikke en lille Tuur paa nogle Tiimer ringere end 3 a 4 Rd. og det er naturligvis formeget; kort, Alt, hvad der angaar Livet maae man hær saune meget af hvad man i Hjemmet med Lethed kan have. At Rose derfor er glad ved den Beslutning vi nu have taget, behøver jeg vel næppe at siige, hun er dog ikke den, der særdeeles har opmuntret dertil; Frygten for at et Tilbagefald i min Sygdom skulle indfinde sig, naar vi kom hjem, er formodentlig Aarsag i at hun, hvad Hjenreisen angaar, har mere holt sig neutral.

I Slutningen af Mai eller senest i Begyndelsen af Juni agte vi at reise herfra; vær derfor saagod saa snart som muligt at sænde mig Pænge til et Beløb af 600 Rd.; vel har jeg nu et Par Malerier færdige, der omtrænt kunne udgjøre denne Sum; men Pængene derfor kan jeg ikke faae før de (3: billigerne) ere ved deres Bestemmelse hjemme. . . . (Resten af brevet omhandler mulighederne for toldfri indførsel af Rørbyes rejsegods til Danmark. Blandt andet fandtes „en lille Kasse med nogle Gibsafstøbninger“, mærket „M. R.“. Paa kunstnerens dødsboaukt. 1849 solgtes en del afstøbninger, se kat. XII, no. 1-46. Tilslut erindrere R. svigerfaderen om „det Løfte du gav Rose, da vi reiste bort, nemlig vis det var dig mueligt, da at møde os i Hamborg, med din Kone og Mine. Ogsaa min Moder og Elise (søsteren E., se note 4) yttrede da Lyst til denne lille Reise. . . .“ Planen maatte imidlertid opgives og familie-

medlemmerne gensaa først hverandre paa Københavns Toldbod d. 28. juli 1841. Gensynet beskrives udførligt i dagbogen under denne dato).

Udskrift paa brevet: Herr Justitsraad Schiøtt	Poststpl.:
Gl. Strand N. 14	Hamburg 29. Märtz 41.
Copenhagen	
Franco al confine Danimarca	

Brev til Just Mathias Thiele.

Herr Justitsraad.

Da jeg ikke kan tvivle om Deres gode Villie, maae jeg blot beede Dem undskylle, at jeg idag henvænder mig til Dem, for at erholde Raad i en Sag, der alt længe har ligget mig paa Hjærtet og som jeg saa gjerne saae vel realiseret.

Da jeg sist ved min Hjemkomst fra Udlandet fik Audiens hos Hans Majestæt Kongen, benyttede jeg Leiligheden, og overrakte ham en Tegning, med det underdanigste Ønske, at den maatte blive optagen i det Album, hvortil Accademiets Professorer og øvrige Medlemmer havde leveret Tegninger (se fortegn. over tegninger, nr. 147). Hans Majestæt tilstod mig i naadige Udtryk min Begjæring, og opfordrede mig til at fremlægge for ham de Studier, jeg under dette Ophold i Udlandet havde gjort. Det var en Yttring af Hans Kongelige Naade, som jeg saare glædede mig ved, og dog, jeg skammer mig ved at tilstaae det: jeg har ikke hidtil benyttet mig deraf; en, maaske for vidt dreven Undseelse holt mig tilbage, da Hans Majestæt ingen Tiid bestemte mig. Nu ere halvanden Aar forløbne, og i den Tiid har der ikke viist sig nogen passende Leilighed, hvorved jeg kunne fremføre mine Ønsker om en passende og ærefuld Beskjæftigelse, og det er derfor, Her Justitsraad, jeg nu henvænder mig til Dem, forat beede Dem underrette mig om hvorledes jeg i saahenseende skulle bære mig ad.

Paa den sædvanlige Audience Dage, indseer jeg vel, at det ikke vil lade sig gjøre; om jeg ogsaa var saa heldig at naae til Hans Majestæt, ville maaske den korte Tiid binde min Tunge, og jeg ville komme til at gaae bort, uden at have faaet mit Ærinde udført. Og dog ligger dette mig saa meget paa Hjærtet.

At jeg har været stadigt beskjæftiget siden min Hjemkomst veed De, Herr Justitsraad; men, det er mig altsammen ikke nok; min nuværende Virksomhed forekommer mig næsten som en Unaade hvori jeg er falden, og det gjør mig meget ondt. Hvad nytter det mig, at jeg som Kunstner indtager en bedre Plads hær, naar jeg maae saune Hans Majestæts Bevaagenhed.

Kjøbenhavn den 28de April 1843

Deres ærbødige

Herr Justitsraad Thiele.

M. Rørbye.

(Det følgende aar blev Rørbye professor ved Kunstakademiets modelskole).

Brev til hustruen Rose Frederikke, f. Schiøtt (4. Jyllandsrejse).*

Veile den 15. Juli 1848.

For at Du ikke tidligere af Fræmmede end af mig skal blive underrettet om mit Ophold i denne Deel af Jylland, faar Du nu, kjære Rose, disse Linnier fra mig, som Beroligelse for Din Frygt, vis Du skulle have hørt, at jeg allerede Natten efter at jeg havde taget Afskeed fra Dig kjære, sov lige ved Barikaden af den sydlige Port i Kolding. Saavit kom jeg nemlig ved at reise uafbrudt i en Nat og en Dag. Om Reisen har jeg intet synderligt at fortælle Dig, uden at det ofte gjorde mig ondt, at jeg ikke kunne have Dig med, da jeg paa den ofte saae Stæder, der vist i høi Grad vilde interessere Dig at see. Saaledes er Snoghøi et særdeles yndigt Punkt; jammer Skade, at det nu er frygteligt ramponeret og mere ved vore egne end de fiendtlige Tropper. Der opkastes nu Skanser paa kryds og tværs, og den deilige Hauge gennemrodes og nedhugges paa den mest ubarmhjertige Maade. Fanden fare i all Krig, naar saaledes Kunst og Vindskibelighed gaaer tilgrunde.

Onsdag Nat kom jeg som sagt til Kolding og steeg af paa Posthuset, hvor jeg ogsaa fik godt Logi; pudserligt var det, at jeg heller ikke havde kunnet kjøre i Al. længere paa dansk Grund, under de nuværende Omstændigheder; thi Postgaarden ligger i den Gade der fører til Slesvig yderst ved Broen**, og den saavel som Gaden var spærret ved flere Rader Palisader etc., Huusene barikaderede, Vinduerne tilmurede og deri anbragt Skydehuller, og overalt besat med Soldater. Jeg fik et Værelse anviist paa i" Sal i Huuset, og netop det siste paa Gangen; mit Værelse laae altsaa sydligst; ved Siiden havde jeg et lille Huus, stærkt besat med Soldater og ligesaa paa den modsatte Siide af Gaden, og lige under mig paa selve Postgaarden var et stort Værelse der ogsaa var opfyldt med Soldater, jeg var saaledes kommen midt ind i det; men det morede mig meget; lidt stod jeg i det aabne Vindue for at høre paa Soldaterne, der holdt Vagt ved Pallisaderne; men jeg gik snart ned til dem og blandede mig i deres Diskurts. Veiret var deiligt og Seenen nye for mig; man underrettede mig om at Fjenden blodt stod $\frac{1}{2}$ Miil borte (det var 40 dage efter kampen ved Sundeved), man viiste mig vore Forposter, der næppe stod $\frac{1}{2}$ Fjerding Vei borte paa Høiderne omkring Byen, og jeg var saaledes heelt inde i Sagernes Stilling, da jeg blev hilst af en Ingenieur Soldat med „god Aften Herr Professor“. Det var Hans, Marthes (Rørbyes hushjælp) Kjæreste. Ligesaa overrasket blev jeg næste Morgen ved strax da jeg traadte ud paa Gaden at møde Frederik Schiøtt (dav. sekondløjtnant,

* Fra 10. juli-10. august foretog R. sin sidste jyllandsfærd (Kolding - Vejle - Frederikshavn - Skagen - Hjørring - Lønstrup - Løkken - Blokhus - Aalborg), der ialt kostede knapt 100 rd. Tidligere havde han berejst den jyske halvø i 1830 (s. m. H. C. Andersen, se Nygaard o. c.), 1833 og 1847; de to sidste (foruden 1848) gange var han paa *Skagen*, hvis storladne natur og farefulde fiskerliv han „opdagede“.

** Jf. farvelagt skitsebogsblad: Søndergaden i Kolding, set imod syd. En forpost tilhest. „Kolding 1848“; samt paabegyndt maleri (Rørbyes sidste), 38×57.

sen. oberst Chr. Fred. S.), han havde netop haft Feltvagten i det barikaderede Huus lige over for mine Vinduer, uden naturligviis at ahne min Nærhed; der havde han lagt paa Halm, imedens jeg laae i en ret god Seng, rigtignok med en Deel af mine Klæder paa. Det var en Smule Forsigtighed, da muligviis Tyskerne kunne have rørt dem om Natten, da havde jeg maattet fortrække. Da Schiøtt blev afløst om Morgenen fik han Tilladelse til at opholde sig om Formiddagen i Byen, og i ham havde jeg saaledes en god Veiviser. Vi besøgte vore Forposter ved en Kirkebye, der laae noget borte; Formiddagen gik saaledes fortræffeligt i Koldings smukke Omegn, hvor Slotsruinerne allevegne gjør en ypperlig Virkning. Vil Du kjære Rose hilse Trepka (generalmajor Christian T., 1779-1864) fra hans Søn (oberstløjtnant Christian Matthias T., 1809-50), jeg var med ham i Kolding, da han rykkede ind med hans (13.) Bataillon for at afløse Feltvagten (T. havde haft kommandoen over denne bataillon i kampene ved Sundeved maj og juni). Samme Bataillon saae, imellem os sagt, høist ynkelig ud; men den havde rigtignok ogsaa marscheret over 2 Miil førend den kom hid for at gjøre Vagt, og det i stærk Solheede, og med fuld Oppakning. Det er noget hvorover der klages meget, nogle Batailloner ligge fulde halvtredie Miil borte fra Kolding, og dertil maae de dog vexelviis afgive Vagt. Efter Middag kjørte jeg Schiøtt til hans Quarteer, der omtrent var 1 Miil fra Kolding og derfra gik min Vei til John (broderen var „Regimentschirurg ved det nørrejske Armecorps“), der igjen var 1¹/₂ Miil længere mod Nord, der var Fred og ingen Fare. Han var ypperligt indquarteret i en stor Bondegaard, og jeg sov fortræffeligt den Nat paa en af Ambulancens Høemadrasser med et Tæppe over mig. Men hvad John angaaer, da er han værre og maaske mere gnaven end da han var hjemme; ikke fordi jeg jo blev godt modtagen; thi han viste ikke alt det Gode han vilde gjøre mig, og yttrede sin Glæde over at see mig meget uforbeholden***; men jeg mærkede dog nok hvad Klokken var slagen; at tjæne under ham skulle jeg bede Gud bevare mig for, de arme Ambulance Soldater fik deres Skrub, naar Leilighed gaves; Komandoen hører jo til det militaire Væsen, og han kunde sandelig ikke taale mere af dette, end hvad han alt var i Besiddelse af. Han kjørte mig ved sin Befordring hertil, og vi, tillige med Doctor Nyborg, en af hans Underlæger, havde igaar Eftermiddags en meget smuk Tuur herifra Byen ud til Greis Mølle. Leutenant Lundbye (Carl L., 1812-73, broder til maleren Joh. Th. L., der var blevet dræbt ved Vaadeskud d. 25.

*** Om besøget i Kolding skriver dr. Rørbye i et kondolencebrev til malerens enke, dat. Vejle, den 31. august (1848):

„Hvor meget det end glædede mig, da Martinus besøgte mig her i Jylland forrige Maaned, at see ham befinde sig vel i mit Selskab, saa vakte dog hans blege og sygelige Udseende de smerteligste Følelser hos mig. Men Haabet om, at Reisen og Adspredelsen igjen vilde gjengive ham hans i den senere Tid forbedrede Sundhedstilstand, bekæmpede min Uro; jeg tænkte paa ham kun med Glæde over det forhaabede Gjensyn; enhver ildevarsrende Ahnelse var forsvunden. Ak, havde Skjæbnen dog forskaanet mig for dette Stød, til jeg var vendt tilbage til Hjemmet.“

april s. a.) er hær vor Veiviiser i denne virkelig romantiske Egn, hvorhen jeg haaber ogsaa engang at kunne føre Dig, kjæreste Rose; Du vil troe Dig hensat i de smukkeste Egne af Sydtyskland; thi dansk skulde man ikke troe at disse Omgjivelser vare. De vare saa smukke, at jeg i Formiddag igjen har været der tilfods. I Eftermiddag kom John igjen med den anden Underlæge Hequet (?), der i forbigaaende sagt er en meget vakker Mand, og Lundbye agerede paanye Veiviser ud til Tirsbei (Tirsbæk), hvor Egnen om muligt er endnu smukkere end Dalen ved Greis. Du vil saaledes see, at jeg har nydt Veiles smukke Omegn i den korte Tiid jeg dertil havde bestemt. Imorgen tidlig gaaer Diligentsen til Aalborg, der er jeg i Overmorgen Middag; næste Dag haaber jeg derfor at være i Frederikshavn, og at modtage Brev fra Dig kjære. Hils alle de kjære Børn ret meget, kys hver især fra mig, det vil mere de smaae Basser. . . . Naar jeg blodt var ret dygtig riig ville 20 saadanne Børn som vore ikke være mig for mange, ikke sant kjære Rose, vi ville nok glæde os derover. Dog – en god Nat for denne Gang –. Om Forholdene og Stemningen herovre kunne jeg have skrevet meget; men det er vel ikke saa vigtigt at betroe Papiret. Meget hører man hær, som man i Kjøbenhavn aldrig ahner; men det er mig uvedkommende. Jeg tænker meget paa Dig, kjæreste Rose og paa vore yndige Børn og saaledes vil jeg bestandig være Din

Martinus.

Uddrag af det sidste brev til hustruen, dat. „Blokkhuus den 4” August 1848“.

Havde jeg ikke en kjær Kone til hvem jeg kunde skrive, og saaledes forskafe mig en behagelig Time, da skulle en Regndag som denne, i en øde Klitegn ved Vesterhavet i Sandhed ikke være af de meget opmuntrende. Fra mit Vindue seer jeg ud over en lille Slette, der ikke mangler Frugtbarhed; men dens Begrændsning, en Række af lidet maleriske Klitbakker, lader intet Øieblik i Tvivl om hvor man befinder sig; paa en Grønning nærmere Huuset, ligger et Par smaa Hytter ved en Bæk; Ejeren af den ene er formodentlig Farver; thi han er i Begreb med at udskylle sine Tøier, Regnen lader ikke til at bekymre ham stort ved det vaade Arbeide, en Flok Ænder snadder omkring ham, og svømme i Bækken; de øvrige levende Væsner i Hytten synes opløste i Kjedsommelighed, Konen og Børnene komme af og til gabende tilsyne i den aabne Huusdør, og skue tankeløse ud i den graae Luft; men Fjærkræet er dog mest at beklage; paa eet Been, dryppende af Vand søge de Læ bag nogle Tørvestakke; med megen Tolmodighed vente de bedre Dage. Men see, ude paa Marken er en pudsig Scene: en Dreng er ifærd med at flytte en Kalv i Tøiret, den gjør tusinde Caprioler og vil paa ingen Maade lystre den lille Herre; dog, nu er der igjen Enighed, og den Samtale, som Manden i dyb Bas fører med Kjælderpigen i Krostuen under mit Værelse, paatvinger sig paany min Opmærksomhed; men er dog ikke nær saa ærgerlig

som den muntre Værtindes idelige Repeteren af en Hamborger Gallopade, som hun, for at opmuntre sit lille Barn, lader Gjenlyd over det heele Huus. . . .

Uheld med Veiret har fulgt mig paa heele denne Reise med Undtagelse af nogle faa Dage, og jeg har ofte fortvivlet. Saa pudsigt som det lyder, maa jeg imidlertid sige, at jeg dagen førend min Afreise fra *Skagen* havde det Held at *see en Stranding*, hvorved jeg fik nogle *Skitser i min (skitse) bog**; thi om udførte Tegninger eller malede Studier kan der naturligviis ikke være Tale, naar det blæser en Storm. Tingen var imidlertid interessant nok, omendskjøndt jeg nok kunne have ønsket, at Skibet havde stødt nærmere ved Land istæden for at nu var ude paa Grenen. Søndagen derefter afreiste jeg til Hjørring. Veien did gaar de første 4 Miile langs Havet, og da det endnu blæste stærkt var dær bitterligt koldt, og jeg fik næsten for meget af det storartede Skue, Vesterhavet i Oprør. . . .

(Fra Hjørring) reiste jeg til en lille Bye *Lønstrup* ved Havet hvor jeg tilbragte et Par behagelige Dage, rigtignok afbrudte ved iidelige Torden og Regnbyger. Jeg fik dær imidlertid en ret interessant *malet Skitze „Stranden ved Lundstrup. Vestkysten af Jylland. 1848“*. Aukt. 1849, nr. 82, fortegn. 1905, nr. 206). Jeg fortryder at jeg saa snart forlod *Lønstrup* for at tage til *Løkken*; thi der behagede det mig langt fra saa godt. . . . Her i *Blokhuus* hvor jeg nu opholder mig er Naturen ved Havet storartet, men her er desværre ikke mange Mennesker; Studier i den Rætning vil jeg altsaa slæt ikke faae hær. (Jf. Aukt. 1849, nr. 81, *Strandparti ved Blokhuse* . . . 1848. Nr. 86 (forteg. 1905, nr. 177): Stærkt oplyst *Strandparti* sst.; fortegn. 1905, nr. 176: *Parti af Blokhuse* etc. „*Blokhuus 1848 M. Rørbye*“). . . .

Jeg vil . . . fortælle Dig at jeg bliver min tidligere Bestemmelse troe, og vil altsaa igjen være hos Dig Fredag Morgen den 11te, hvis Gud vil, og Dampskibet kommer til at gaae i sin regelmæssige Fart fra Aalborg. . . .

Kys alle Børnene endnu engang, og hils Moder og den heele Familie ret meget fra Din inderlig hengjivne

Martinus

EGENHÆNDIG FORTEGNELSE OVER RØRBYES MALERIER VEDRØRENDE REJSEN 1834—37

Familieej. (Afskrift i Ph. Weilbachs Smlg. til Dansk Kunstner Lexikon, Kgl. Bibl., Ny kgl. Smlg. 2308²).

(Uddrag) „D. 19. Mai (1834) reist til Rom. Under mit første Ophold i Rom malet

38. *Et Par Hyrde drenge i den romerske Campagne* (til Kunstforeningen, lille Maleri). (jf. malerifortegn., nr. 8). 160 Rd.

og siden efter min Tilbagekomst fra Grækenland et Malerie til

forestillende